

גאון האזינוס

מדרשת שירת חברון (ע"ר) מדרשת שירת חברון עמותה מס' 580395416
שלוחה 04 של ישיבת שבי חברון עמותה מס' 580054393

בס"ד

1) ספר המידות, הרב נפתלי הרץ ויזל:

ועוד זאת שבהיות נפש האדם ממרומים, מנהגה כמנהג העליונים כי כל הכחות הנטועות בה, אין להם גבול בטבעיהן, אבל יתפשטו התפשטות מחשבי ושכלי עד למאד, לא יספיקו כל העניינים הארציים להשביע חפץ הנפש הפנימי המתאוה להן. הן כשישתמש בעל הנפש בכחותיו לטובה, הן כשישתמש בהן לרעה, אין הבדל ביניהן, זולתי שהמשתמש בהן בדרך טובה, ישמח בעמלו, ותשבע נפשו ביגיעתה וכמו שתבין מדברי הספר הזה; והמשתמש בהן לרעה, נפשו עליו תאבל, ולא תשבע לעולם. על דרך המשל הזריז לאסוף ולכנוס, נפשו לא תשבע לעולם ממה שהשיגה ידו, וכמו שאמר רבותינו ז"ל אין אדם מת וחצי תאותו בידו ואם ינוח כח נפשו לפעול כפי טבעו, גם אם יאסוף כל שלל הארץ, לא ישקוט החפת הפנימי יותר מחפוף יותר. וכן לענין הכבוד המדומה, ההדיוט הרודף אחר הכבוד, יבקש להיות שר, נעשה שר מבקש להיות שר יותר גדול, השיג גם זה מבקש להיות מושל, נעשה מושל מבקש להיות מלך, וכן תמיד, וכמו שמצינו בנבוכדנצר הרשע, שהיה מלך מלכים, ולא נח חפצו עד שאמר אעלה על במתי עד אדמה לעליון (ישעיה י"ד י"ד). וכן יקרה לאדם בכל כחות נפשו, כשיתפשט אחד מהם בלי מעצור, ויעבור גבול החכמה, יפרוץ עד להשחית, ולא ישקוט לעולם, ולא ימלט מזה כי אם ההולך בחכמה, איש שומע עצה ומקבל מוסר, הוא ישים גבול לכחותיו, כאשר תורנו החכמה, וכמו שיתבאר מדברינו.

2) אורות התשובה (פרק ה סעיף ו):

מבלעדי מחשבת התשובה, מנוחתה ובטחונה, לא יוכל האדם למצוא מנוח, והחיים הרוחניים לא יוכלו להתפתח בעולם. החוש המוסרי תובע מהאדם את הצדק והטוב, את השלמות, והשלמות המוסרית כמה רחוקה היא מהאדם להגשימה בפועל, וכמה כחו חלש לכוון מעשיו אל הטוהר של אידיאל הצדק הגמור! ואיך ישאף אל מה שאיננו ביכלתנו כלל? לזאת, התשובה היא טבעית לאדם, - והיא משלימתו. אם האדם עלול תמיד למכשול, להיות פוגם בצדק ובמוסר, אין זה פוגם את שלמותו, מאחר שעיקר יסוד השלמות שלו היא העריגה והחפץ הקבוע אל השלמות. והחפץ הזה הוא יסוד התשובה, שהיא מנצחת תמיד על דרכו בחיים ומשלימתו באמת.

3) הרב חרל"פ:

הוד לבבי ויקרת מחמדי החונן והנעלה והמרומם מו"ה משה לייב שחור הי"ו.

¹ השאיפה לשלימות היא השלימות עצמה.

אחד"ש כראוי וכיאות לידידים נאמנים רעים אהובים כמונו. תאיר מול פני יקרת דבריך הנעימים. בדבר צמאון הנפש, צריך רק להגדיר שיצא מכלל רעבון, ושיגיע לכלל שביעות, אמנם אין השביעות הוא בזמן שכבר עלו אל התכלית כהדמיון השטחי, אלא שהביעות היא שבע בצמאונים, בתשוקות, בהתגעגועות. הדרישה להיות שבע בתכלית, להיות מרגישים קץ וסוף למבוקשו, אינו מבע ובא מכרם בית ישראל. ישראל בקדושתם יודעים, כי אך זה תכליתם, ההליכה מחיל אל חיל להיות מהלכים בין העומדים. על כן בזמן שאדם משתוקק אל על ודומה לו שהוא צעיר עדיין במרומת העליו, עליו להרגיש כי זורח עליו אור אין סוף ב"ה, והשמחה בזה אין גבול וסוף.

„אשרינו מה טוב חלקינו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתינו”
ידי"ן, התעורר נא להתנער מכל השפלות והירידות והחלץ חושים לעמוד נגד מהרסינו הפנימי, ויחד נבנה בית ישראל להפיץ אור קדושת ד' וישראל עמו בכל הפינה שנפנה, וזה כל אשרינו ונס דגלינו, אל נתרפה אל נתיאש, ד' עמנו ויכלנו לו.
אני ידיך אמת הנאמן באהבתך שאיננה תלוי בדבר.
המצפה לראותך בקרוב, ולחזור עטרה ליושנה לשקוד יחד בעיון התורה בקדושה וטהרה ושמחת עולמים.
יעקב משה חרל"פ.

4) דרוש בעניין הקיווי – הרמח"ל:

לישותך קיויתי – ראשית הבריאה בתקוה, שכל התחתונים מצפים לשפעת העליונים על ידי תפילה או שיר. כתיב "בראשית ברא אלוקים" (בראשית א, א), אין ראשית אלא תקוה. אין הצמצום עשוי כי אם לצפות שיכנס בו קו אין סוף ב"ה וזה קו – לשון קווי תשובה.
בו וראה כל הבריות נבראו בלא שלימות, שנאמר, "אשר ברא אלוקים לעשות" (בראשית ב, ג), שיעשו אחר כך בהמשיכם השפע לשלמותם; או במעשים טובים או בתפילה או בשיר.
המקוה תמיד בשמחה בלי צער. כי המצטער – תמיד הוא ביגון ואנחה וחושב שאין לו תרופה. אבל מקוה אינו מצטער כי הוא מקוה תמיד, ואפילו אם יתמהמה - מחכה. נמצא התקוה מחיה אותו. ומי שאינו מקוה - מיד מת, ונשאר רחוק מה' – על שאינו מקוה לה'. ומי שהוא מקוה נאמר בו, גם "כי אשב בחושך ה' אור לי" (מיכה ז, ח), ה' דייקא, לישועתך קיוויתי ה'.
המקוה אע"פ שיש לו מעט מעשים טובים לא יבוש, שנאמר, "וידעת כי אני ה' אשר לא יבוש קווי" (ישעיהו מט, כג). וזה כי יש לדל תקוה, ומי שהוא דל ממעשים טובים יש לו תקוה, כי השם מתגלה עליו ומעביר כל פשעים. וזה סוף התקון - מגדל תקות כל ישראל באורך הגלות

ובוטחים באמונה שיגאלו. וסוף התקוה, "ומשתי את עון הארץ" (זכריה ג, ט), וזה לישועתך קיייתי. כי זה כבוד המלך שבוטחים בו. בא חבקוק והעמידה על אחת: אמונה – תקוה.

5. הנצחון הגדול בדברים הקטנים – מתוך הקדמת החפץ חיים לספר שמירת הלשון:

שאלה: עוד אמרתי להעתיק פה בהקדמה מה שבארתי את מאמר תז"ל באבות דרבי נתן פרק כ"ז משנה ג', כדי שעל ידי זה יוכל כל אדם להשיב את יצרו מה שישטען עליו בענין זה, וזה לשונו: הוא היה אומר: אל תרחיק עצמך ממדה שאין לה קצבה, וממלאכה שאין לה גמירא וכו'. דינר זהב וכו', ואמרתי דכונת האבות דר' נתן בשם מדה, הינו לענינו, דידוע הוא שמפניה הוצר להאדם להתרחק ממתן שמירת הלשון ומללמד פרטי הדין הזה, ואומר לה: מה תועלת תגיע לה, אם תלמד ותעמיק בזה הענין, האם תוכל להגיע עד קצבתה ולשמר את פיה בכל ימי חייה? הלואי ימשה הקיום על יום או יומים, ואפילו בזה הזמן המעט, האם תשמר בכל הענינים שצריך לשמר? הלא איש מדיני אתה, ויש לה עסקים רבים עם מאות בני אדם. שוב לה, שלא תתחיל בזה המדה קלל, כי היא מדה, שאין לה קצבה בזמן ובענין, פי פוללת לכל חלקי העתים והזמנים, אשר יתקיים האדם בימי חלדו, וגם פוללת לכל חלקי הענינים אשר בין אדם לחברו, ולזה בא התנא ר' יוחנן בן דהבאי והוכיח לנו בדבריו הקצרים, שבאמת לא כן הדבר, שלא ירחיק את עצמו ממה שאין לה קצבה וכו'.

תשובה 1: ונבאר דברינו היטב בעזרת ה' יתברכה, א. לענין טענת היצר שלא ימשה הדבר יותר מיזם או יומים. ישיב לו: לוי יהי בדבריה, וכי בשביל זה צריך להתרפות מזה? הלא ידוע הוא, פי כאשר ילה, יהיה מי שיהיה, אפילו עשיר גדול וכל שכן עני, על שפת הים, ויהא שפלט הים אבנים טובות ומרגליות, האם יתיר לנפשו מלהתרפות מללקטן מסבת דבר שלא ימשה זמן לקיטתו רק על איזה שעות, ולכל היותר יום אחד? דזה אין שיהי רק בדבר פחות ונבזה, לא כן באבנים טובות ומרגליות, היקרים מאד בשונו, אשר כל רגע ורגע, אשר ילקטם ויתפשם תחת ידו, שוה יותר ממאה ימים אשר ילקט דברים פחותים. כן הדבר ממש בענינו, דהלא ידוע מה שהביא הגב"א בשם המדרש, שעל כל רגע ורגע שאדם חוסם פיו, זוכה לאור הגנוז, שאין כל מלאך ובריה יכול לשער, ראה שלא יזכר במדרש חדש או שבוע או יום או שעה, רק רגע. וזוהי בעצם פונת הפתוב {משלי ב' ד': "אם תבקשנה כסף וגו', שצריך האדם להתנהג בבקשת התכלית הנצחית, כמו שהוא מתנהג בבקשת הכסף ונפוש

המטמוניות. וזהו מה שאמר התנא: לא תרחיק עצמך ממדה שאין לה קצבה, כלומר שיחשבו האדם בנפשו לזכות ולמציאה כל מה שימצא ממנה.

ח"ב: ושמעתי בשם גאון אחד, ששאל אדם אותו, אם לא פון ברב התפלה והוא עומד בסוף התפלה, באיזה אופן יעורר את נפשו להתחיל לכון, והשיבו, משל למה הדבר דומה? לתינוקת אחת, שעמדה על השוק בסל גדול של ירקות למכר, ופגע בה אדם אחד והתחיל לתטף מהסל, ונבהלה ולא ידעה שום עצה איך לעשות. פקח אחד עמד למרחוק, אמר לה: מה תעמדי, על מה תמתיני? עד שיחטף כלו? הנה הוא חוטף גם את חטפי, וכל מה שיעלה בידך יהיה שלך. כן הדבר ממש בענין התפלה, הנה היצר מתגבר על האדם ומפיל עליו עצלות ומחשבות זרות, עד שעל ידי זה לא פון בכמה וכמה ברכות מהתפלה, גם אתה תטף וזכר את עצמך בכל כחך לכון בברכות, אשר עדין הם לפניך.

כן הדבר ממש בענינו, היצר נצטרך ביום זה בדבורים אסורים, אתה עמד והתחזק נגדו למחר לנצח. ואפלו אם, תס ושלום, יתקמי שינצטרך עוד הפעם, אף על פי כן חזר והתחזק נגדו להלחם אתו, ובדאי יעזרך הקדוש ברוך הוא, שתהיה גם כן מהמנצחים, פי תבא לטהר מסיעין אותו. כללו של דבר, כל ימיו של אדם תהיה מלחמה בינו ובין היצר, וזוהי בעצם פונת חז"ל: לעולם ירגיז אדם וכו'. וזה מה שאמר הפתוב {קהלת י' ד'}: "אם רוח המושל תעלה עליך, מקומך אל תנח".

תשובה 2: וכל זה הוא אפלו לפי דברי היצר, שלא תועיל ההסכמה והקבלה, שיקבל בלבו על להבא, רק על ימים אחדים. אך כאשר נעמיק יותר בענין זה, תראה שטענת היצר שקר מעקרו. כי כבר נבחנו בכור הנסיון, פי אם ירצה לעמל בזה, כל עוד שירגיל בזה, יקל הוא להשמר. פי ירגיש בעת שיוציא מפיו איזה דבור שלא כהגון, תחת אשר בתחלתו לא הרגיש מחמת רב מרוצת הרגלו לכל הדברים אשר יחפץ, ובמעט זריזות לנפשו ימנע מדבורים אסורים, אחר שאין לו עוד פת ההרגל לזה.

ואפלו אם ימשך איזה זמן, אשר לא יוכל לזכר את נפשו בענין זה מאיזה סבה, או שמצא את עצמו בכמה פעמים, שנצח אותו היצר בענין זה, אף על פי כן אל יפל לבו עליו להתיאש עוד מענין זה, פי אם יחזק עוד נפשו ויתעורר בענין השמירה ויהיה הוא המנצח. ובכל ימיו יתנהג כך, וזהו מה שאמר חז"ל {ברכות ה'} לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וכו', וההרגזה הזו, הינו שיעשה עמו מלחמה לעולם, והינו כמו שכתבנו.

6. מעשה מביטחון:

ענה ואמר, עוד סיפרתי מעשה מבטחון וזו היא: מלך אחד אמר בלבו מי ימצא שלא יהיו לו לדאוג יותר ממני, כי יש לי כל טוב ואני מלך ומושל, והלך לחקור אחר זה. והיה הולך בלילה והיה עומד אחורי הבתים להקשיב ולשמוע את דברי העולם. והיה שומע דאגות כל אחד, שזה אינו הולך לו כסדר בחנות, ואחר כך הלך לבית אחר, ושמע שיש לו דאגה שהוא צריך להמלכות, וכן שאר כל הדאגות של כל אחד ואחד.

אחר כך הלך וראה בית אחד נמוך עומד בתוך הקרקע והחלונות למטה סמוכים ממש להארץ והגג נופל ונשבר. וראה ששם יושב אחד ומנגן על הכינור שצריך להקשיב מאוד כדי לשמוע את הקול והוא שמח מאוד וקדירה עם משקה עומדת לפניו והמשקה היה יין ומאכלים עומדים לפניו והוא שמח מאוד מלא שמחה בלא דאגה כלל. הלך ונכנס לתוך הבית ושאל בשלומו, והשיבו. וראה הקדירה עם המשקה לפניו והמיני מאכלים והוא רק מלא שמחה, וכיבד את המלך לשתות ושתה אל המלך והיה המלך שותה גם כן למען האהבה, אחר כך שכב [שם המלך] לישון, וראה שהוא אך שמח בלי שום דאגה ובבוקר עמד המלך וגם הוא עמד וליוה את המלך ושאל המלך אותו מאין אתה לוקח כל זאת והשיב לו אני יכול לתקן כל תיקוני הדברים שנתקלקלו (שקורין נאפריווקיס) כי מלאכה שלימה איני יכול רק תיקוני הדברים שנתקלקלו, ואני יוצא בבוקר ואני מתקן איזה דברים וכשאני מקבץ מזה איזה סך חמישה-שישה זהובים אני קונה לי כל אלו הדברים של אכילה ושתייה.

כששמע המלך זאת, אמר בליבו אקלקל לו זאת. הלך המלך ונתן כרוז שכל מי שיהיה לו דבר לתקן לא יתן לשום אדם לתקן, רק יתקן בעצמו או יקנה לו הדבר הזה חדשה. בבוקר הלך לשאול אחר תיקוני הדברים ואמרו לו שגזר המלך שלא ליתן לשום אדם לתקן שום דבר וירע בעיניו אך בטח בה'. והלך וראה גביר אחד שחוטב עצים, ושאל אותו: למה אתה חוטב עצים, האם זה כבודך? אמר לו, חזרתי אחר איש שיחטוב עצים ולא מצאתי והוכרחתי לחטוב בעצמי. אמר לו, תן לי ואחטוב עמך, וחטב העצים ונתן לו הגביר זהב אחד, ראה שזה טוב והלך לחטוב עוד עצים עד שקיבץ שישה זהובים וקנה שוב כל הסעודה (ובזה הלשון אמר רבנו ז"ל: "און דיא סעודה איז גיווען א סעודה"), והיה שמח והמלך הלך שוב אחרי חלון ביתו לראות וראה שזה יושב והמשקה והמאכלים לפניו. והוא שמח מאוד, הלך המלך ונכנס לתוך הבית וראה כנ"ל ושכב גם-כן שם כמו הלילה הראשון ובבוקר עמד האיש וליוה את המלך, ושאל לו: מאין אתה לוקח זאת כי זה צריך להוציא עליו ממון? והשיב לו, דרכי היה לתקן כל הדברים שנתקלקלו ואחר-כך גזר המלך שלא ליתן עוד לשום אדם לתקן וחטבתי עצים עד שקיבצתי ממון לזה כנ"ל, והלך המלך מאיתו וגזר שלא ליתן לשום אדם לחטוב עצים. והי כאשר בא אל האדם לחטוב עצים והשיב לו, שגזר המלך גזר-דין שלא ליתן לשום אדם

מדרשת שירת חברון (ע"ר) מדרשת שירת חברון עמותה מס' 580395416
שלוחה 04 של ישיבת שבי חברון עמותה מס' 580054393

לחטוב עצים, וירע בעיניו כי אין כסף. אך בטח בה'. והלך וראה אחד מנקה הדיר, ושאל אותו: מי אתה שתנקה הדיר? השיב לו, חזרתי ולא מצאתי מי שינקה לי והוכרתי לנקות בעצמי, אמר לו: תן לי ואני אנקה. עמד וניקה אותה ונתן לו שני זהובים, הלך וניקה עוד דירים וקיבץ שישה זהובים וקנה שוב כל הסעודה הנ"ל, והלך לביתו (והסעודה היא סעודה) והיה שמח מאוד. הלך המלך שוב לראות וראה שוב ככל הנ"ל ונכנס לבית כנ"ל. ואחר כך בבוקר ליוה עוד את המלך ושאל אותו המלך שוב כנ"ל, והשיב לו כל הנ"ל. הלך המלך וגזר שלא ליתן לשום אדם לנקות דיר. בבוקר הלך האיש לחזור לנקות דירים והשיבו לו שהמלך גזר על זה כנ"ל. הלך האיש והשכיר לאיש חיל אצל המיניסטער שלוקח חיל למלך כי יש חיל שלוקחין אותם בזרוע מה שמגיע לו מהמדינה ויש חיל ששוכרין אותם והלך הוא והשכיר עצמו לאיש חיל והתנה עם המיניסטער שאינו משכיר עצמו לעולם כי אם לזמן ובכל יום ויום בבוקר יתן לו שכרו והמיניסטער הליביש אותו תיכף בבגדי אנשי חיל ותלה לו חרב בצידו ושלח אותו למקום שצריך, אחר-כך לעת ערב כשעשה כל פעולתו השליך הבגדים מעליו וקנה לו כל הסעודה הנ"ל והלך לביתו (והסעודה היא סעודה) והיה שמח מאוד. הלך המלך שוב לראות וראה שהכל מוכן לפניו והוא שמח מאוד כנ"ל ונכנס לביתו ושכב כנ"ל, ושאל אותו כנ"ל, וסיפר לו ככל הנ"ל. הלך המלך וקרא להמיניסטער וציוה עליו שלא ירים את ידו לשלם מהקאסע (=מהקופה) לשום אדם באותו היום. בבוקר הלך להמיניסטער שישלם לו שכרו עבור היום ולא רצה, ושאל לו: הלוא התנית עמך שתשלם לי בכל יום? השיב לו, שהמלך גזר שלא לשלם לשום אדם היום. וכל מה שטען עימו לא הועיל, והשיב לו מוטב אשלם לך מחר בעד שני ימים והיום אי אפשר לשלם לך. מה עשה? הלך ושבר חתיכה מהחרב ותיקן שם עץ במקומה ולא היה נראה וניכר מבחוץ כלל, והלך והשכין אותה החתיכה וקנה שוב כל הסעודה הנ"ל (והסעודה היא סעודה) הלך שוב המלך וראה שהשמחה בשלימות כמקודם ונכנס שוב לביתו ושכב שם כנ"ל, ושאל אותו כנ"ל וסיפר לו ככל הנ"ל שהוכרח לשבור הלהב של החרב מן הקתא והשכין אותה כדי לקנות לו צרכי הסעודה, ואחר כך כשאקבל מעות בעד אותו היום אפדה ואתקן את החרב ולא יהיה ניכר כלל, כי אני יכול לתקן כל הדברים שנתקלקלו (ולא יגיע שום היזק להמלך) הלך המלך לביתו וקרא את המיניסטער וציוה עליו באשר שיש חייב מיתה, בכך תקרא אותו האיש חיל ששכרת שיהיה איש חיל ותצוה אותו דיקא שהוא יחתוך ראשו של החייב מיתה הלך המיניסטער ועשה כן, וקרא אותו ובא לפני המלך והמלך ציוה שיתאספו כל השרים כדי לראות השתוק הזה שנמצא איש שנעץ חתיכת עץ במקום החרב והוא בא לפני המלך ויפול לפני רגליו ושאל לו, אדוני המלך על מה נקראתי? אמר לו, כדי לחתוך הראש של החייב מיתה. השיב לו והתחנן לפניו, באשר שמעולם לא שפך דם בכך יקרא אחר לזה. והמלך השיב לו שהוא דוקא מוכרח עתה לשפוך דמו, אמר להמלך וכי יש פסק

ברור על זה אולי אין הדין ברור שהוא חייב מיתה ואני לא שפכתי דם מעולם מכל-שכן שאשפוך דם שאינו ברור אם הוא חייב מיתה. השיב לו המלך בודאי הדין ברור שחייב מיתה, כי בודאי יש פסק על זה (שקורין: דעקריט) ועתה מוכרח שאתה דוקא תשפוך דמו. ראה שאי-אפשר לפעול אצל המלך פנה עצמו אל השם יתברך ואמר: "אל שדי אני לא שפכתי דם מעולם ובאם זה האיש אינו חייב מיתה יהיו נעשה מהברזל עץ" וחטף החרב ושלפה מתערה וראו הכל שהוא עץ ונעשה שם שחוק גדול, ראה המלך שהוא איש נאה כזה ופטרו לשלום:

7. שבת ס"ג:

אמר רב הונא מאי דכתיב (קהלת יא) "שמח בחור בילדותך ויטיבך [לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה] יביאך האלוקים במשפט" עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב. ר"ל אמר עד כאן דברי תורה, מכאן ואילך למעשים טובים:

8. שבת ע. :

אמר רב הונא, מ"ד "שמח בחור בילדותך ויטיבך לכך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלוקים במשפט", עד כאן דברי יצה"ר, מכאן ואילך דברי יצר הטוב. עז החיים הגופניים, חדות הנפש המתאמת עם סערת הרוח הצוהל לקראת כל חמדת הלב, בחיי הרוח וחיי החומר, הנם מוכרחים להמצא באדם, כדי שיהיה טיבו ואופיו שלם. הנטיות הטבעיות, כשהן בעינן ובמילואן אינן מבחינות בקרבן בין טוב לרע, בין יושר לעול, בין איסור להיתר, על כן צריכות הן למאסר מוסרי של השכל והתורה, הבא מחשבון ודעת המסמן את הנטיות על גבולם. עך כן אין זה מצב הנעלה שבנפש האדם, שיהיו נטיות החיים הטבעיות בכל מילוי חסן וסערת רוחן ניטלות ממנו, כי אז תהיה הוייתו לקויה ופגומה. אלא האדם צריך להיות מכונה ע"פ טבעו החסון, מלא הרגשות טבעיות בכל נטיותיהן. ואותו החסרון שיש בהרגשות הללו, שאין המשקל המוסרי קבוע בתוכן, וזה צריך שישלים ע"פ הדרכה של חכמה, ע"פ השפעת קדושה ומוסר השכל. טענותיו של היצה"ר צריכות להמצא בקרב בלב, ודברי יצר הטוב, יסוד כח השופט המלא חשבון, צריכים להיות תמיד מתלולים עמיהם, ובתוך הנפש המלאה צריכים להיות מוארים דברי יצה"ר מצד יסודם הטבעי, ודברי יצה"ט מאירים להם את הדרך אשר בה ידרכו, אשר דוקא בהאגדם יחד יהיה האדם חי ופועל, ופעולתו תהיה לטובה, כי גם אויבו ישלים אותו – זה יצה"ר.

9. ברית:

שורש ברית וכריתות ברית במובן המוסרי הוא, שהענין החיובי ואידיאלי, הנובע מתמצית המוסר היותר נעלה ונשגב, יהיה מוטבע עמוק וחזק בכל טבע הלב והנפש, עד שלא יצטרך לא זירוז ולא חזק ולא סייג לשמירתו. כי אם יהיה מוחש וקבוע, כמו שטבועה, למשל, בלב אדם ישר מניעת רציחה וכדומה מן השלילות הרעות שכבר הספיק כח המוסר הכללי לקלטן יפה. בהיות האדם במצב כזה בכל עילויו הוא שש ושמה בשם ה' ובוטח תמיד בחסדו. פגם הברית מחליש את כל הטבעיות שבמוסר, על כן הוא מוליד חרדה ורפיון בעומק הנפש, והחרדה הפנימית באה מפני העלילות לסור מדרך הטוב, וצריך תמיד שמירה והתחזקות שכלית ועיונית. אמנם ע"י התגברות תשובה עליונה מאהבה חוזר גם הקלקול הזה לטובה, כי תחת שהי' עושה דברים אבים בכח הטבע, שאינו מושכל יעשה עכשיו ע"י הכח המושכל. וכישקבל אז לטובה ובשמחה ג"כ את מעוט הרגשתו את התענוד הראוי לבא מדרך הטוב ומעבודת ד' בכלל, וגם את הפחדים והמורדות הבאים לרגלי התגברותו ללכת בדרך ישרה, - שאם לא היתה מדת הברית רפויה אצלו היה כבר עושה הכל בבטחון ושמחת לב, - כזה הוא מקנה לעצמו הרגל פנימי לעשות את הטוב בשביל עצם הטוב האמתי, דהיינו חפץ השם יתברך. ביחוד ראוי אז להיות קורת רוח מצטירת בכל מצוה וכל ענין של עבודה וכל מדה טובה, שמצד הרגש העצמי שבו איננו מכיר אותה לגמרי בהדרה המלא, באופן שתמשכהו נפשו לה.